

Troll och människor

Gräns heter en svensk långfilm regisserad av **Ali Abbasi**, byggd på en skräcknovell av **John Ajvide Lindqvist**. Den handlar om troll och har hyllats av kritiker här hemma och utomlands.

Själv lämnar jag biografen illa berörd. En film om troll- vad är det den vill berätta egentligen? Hur har vi det med trollden i vårt moderna upplysta samhälle? Trollden som en gång skapades av vår strävan att avgränsa oss från de avvikande, de fula, de kroknästa, de plattnästa, de konstiga, de sexuellt underliga, de som inte är som vi, de främmande elementen. Vi gjorde dem till troll, till icke-människor som äter insekter och har svans, som hatar oss för att vi har fördrivit dem och som kommer för att hämnas om vi inte aktar oss.

När Selma Lagerlöf skrev om dem i *Troll och människor* 1915 var de en självklar del av ett uråldrigt kulturarv. Sensmoralen i novellen *Bortbytingen* är att den goda bondmoran som får sitt barn utbytt mot en ryslig svart trollunge slutligen får tillbaka sitt vackra blonda och blåögda barn genom att trots omgivningens fördömanden, efter bästa förmåga, ta hand om bortbytingen. Såsom trollungen behandlas hos människorna så behandlas människobarnet hos trollden. Selma Lagerlöf var en folkuppfostrare och säkert ville hon förmedla att den som är rädd för trollden gör bäst i att inte söka strid utan försoning.

Men är det inte dags nu att göra oss av med trollden? Att låta dem spricka i solen och inse att de finns inom oss och inte runt oss? Att de inte ser ut som våra fördomars skapelser – grova, svarta, konstiga och osvenska utan dyker upp som anonyma hatmejl eller välkammade och försåtliga i den alltmera utbredda smygrasismen.

Att trolltron tillhör en unken och skamlig del av vårt kulturarv har många insett sedan länge. Författaren och

bildkonstnären **Folke Dahlberg** beskriver i sin vackra bok *Tiveden* utkommen 1952 hur han konfronteras med trollmyter underblåsta och exploaterade av turistnäringen. I naturreservatet Stenkälla finner han en besöksbok där turisterna ritat och skrivit:

"Har man gått länge för sig själv och abrupt konfronteras med folks föreställningsvärld i en besöksboks fuktiga sidor kan man bara fly den genom att så stilla som möjligt lägga ihop boken igen och med handen som inte får darra långsamt pina ihjäl trollen mellan träpärmarna. Si det vet man att här är trollens sista hemvist. Och så ritas man troll som inte är annat än förklädda onda människor med trollens attribut, svans och ragg, och man ger dem trälens alla kännetecken: lutande rygg, grova fingrar, klumpiga knogar, skrynklig hud, inslagna näsryggar och långa hälar."

"Trälens alla attribut" skriver Folke Dahlberg. Eller kanske tiggarens, den smutsige den ovälkomna, inkräktaren från en annan värld?

Filmen Gräns excellerar skickligt i trollskräck och skogsromantik. Trollen hör inte hemma i civilisationen bland oss människor. De gör bäst i att söka sig till sina gelikar och livnära sig på skalbaggar. Om man så kapar deras svansar så förblir de ändå troll. Ut med dem i urskogen. För säkerhets skull till den finska urskogen. Så tycks det mig, är budskapet i denna gränslöst hyllade film. Jag tycker inte om den.

Text: Cecilia Modig

Gräns

Regi: Ali Abbasi